ДУХОВНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ

Кравчун П. Г.

д.мед.н., професор, завідувач кафедри внутрішньої медицини № 2
клінічної імунології та алергології імені академіка Л. Т. Малої,
Харківський національний медичний університет,
м. Харків, Україна

Заїкіна Т. С.

к.мед.н., доцентка кафедри внутрішньої медицини № 2
клінічної імунології та алергології імені академіка Л. Т. Малої,
Харківський національний медичний університет,
м. Харків, Україна

Ця стаття присвячена обговоренню питання духовності в контексті викладання деяких аспектів духовної допомоги здобувачам закладів вищої медичної освіти. На нашу думку, надзвичайно важливим є навчання таким базовим духовним компетенціям, як навички оцінки духовних потреб пацієнта, методів духовної підтримки, напрацювання навички активного слухання, які сприятимуть суттєвому покращенню якості надання медичної допомоги.

Ключові слова: *вища медична освіта, духовність, духовна допомога, компетенції.*

This article is devoted to the discussion of the issue of spirituality, namely the need to introduce a course on spiritual assistance to patients in the educational process of institutions of higher medical education. In our opinion, it is extremely important to learn such basic spiritual competencies as the skills of assessing the patients' spiritual needs, methods of spiritual support, and developing the skills of active listening, which will contribute to a significant improvement in the quality of medical care.

Keywords: *higher medical education, spirituality, spiritual care, competencies.*

Усебічний розвиток особистості неможливий без її духовної складової. Цей процес триває все життя, але його фундамент закладається саме в дитинстві та молодості. Особлива роль в цьому належить закладам освіти, на які, цілком логічно, накладається певна відповідальність за розвиток базових духовних цінностей, таких як любов, милосердя, доброта, чесність, прагнення до справедливості, толерантність, терплячість. Ці ключові цінності формують добре відоме усім нам поняття «гуманності» і є необхідними для професіоналів сфери охорони здоров‘я.

 10.34142//2708-4809.SIUTY.2022.93

Мета — показати, що духовність є складовою процесу підготовки майбутніх лікарів.

Головною задачею професіонала сфери охорони здоров‘я є збереження здоров‘я людини. Саме по собі визначення поняття «здоров‘я», запропоноване Всесвітньою організацією охорони здоров‘я, включає в себе не тільки стан повного фізичного, але й душевного та соціального благополуччя [8].

Враховуючи важливість цієї концепції як важливого виміру здоров‘я, Всесвітня організація охорони здоров‘я рекомендувала впровадити вивчення питань духовності та духовної підтримки в систему підготовки лікарів та медичних сестер закладів медичної освіти [3; с. 78].

Згідно з нещодавніми опитуваннями, близько 59 % британських та 90 % американських медичних шкіл впровадили курс з духовності у свої навчальні плани [1; с. 195; 3, с. 78].

Утім, поняття «духовності» загалом та у вищій медичній освіті зокрема є доволі абстрактним. Тому його використання в різних контекстах нерідко призводить до різного сприйняття [5; с. 179].

На думку Puchalski, духовність-це аспект людяності, який відображає відношення людини до життя, пошуку його сенсу, а також самовідчуття себе в моменті, в спілкуванні з іншими людьми, природою та надприроднім [6; с. 885]. В свою чергу, духовна допомога має втілюватися в безумовній повазі медичних працівників до гідності пацієнтів, побудові відкритих, довірливих та чесних стосунків між медичним працівником та пацієнтом, а також плеканні в пацієнтові надії [7; с. 19].

Не дивлячись на беззаперечну важливість подібної інновації, досі залишаються дискутабельними питання стосовно того, який саме контент необхідно викладати в рамках цього курсу та які стратегії викладання використовувати [2; с. 54]. Ретроспективний аналіз проведених досліджень продемонстрував необхідність чіткого визначення таких понять, як духовність, духовне здоров‘я, духовна допомога, а також включення до програми викладання таких аспектів духовності, як культурна та соціальна різноманітність, етика та справедливість. Окрім цього, надзвичайно важливим є навчання базовим духовним компетенціям, таким як навички оцінки духовних потреб пацієнта, методів духовної підтримки або душпастирства, напрацювання навички активного слухання, необхідної для духовної допомоги під час лікування пацієнтів [4; с.1043]. Особливого значення ці знання та компетенції мають у таких галузях медицини, як геріатрія та паліативна медицина.

Серед стратегій викладання цього контенту провідна роль, на думку дослідників, має належати методам «мозкового штурму», «рольових

ігор», «кейс»-методу, вправам на саморефлексію, проведенням дискусій під час семінарів та залученням запрошених спікерів [4; с. 1048]. Такий підхід продемонстрував свою ефективність в усвідомленні здобувачами вищої медичної освіти значення духовної підтримки пацієнтів та своєї ролі в цьому, а також набутті конкретних навичок для забезпечення цієї духовної підтримки.

Впровадження подібного курсу сприятиме отриманню здобувачами вищої медичної освіти важливої компетенції-здатності надавати цілісну допомогу не лише у фізіологічному, але і у духовному вимірах, що дозволить реалізувати відомий заклик Сократа про необхідність лікувати не тільки тіло, але й душу.

Список використаних джерел

1. Herschkopf M., Jafari N., Puchalski C. Religion and spirituality in medical education (online edition). Oxford Academic. 2017. № 1. P. 195–214. DOI: https://doi.org/10.1093/med/9780190272432.003.0013.
2. Lambie D., Egan R., Walker S. et al. How spirituality is understood and taught in New Zealand medical schools. Palliative and Supportive Care. 2013. № 13 (01). P. 53–58. DOI: https://doi.org/10.1017/S147895151300062X.
3. Lucchetti G., Lucchetti A. L. G., Espinha D. C. M. et al. Spirituality and health in the curricula of medical schools in Brazil. BMC Med Education. 2012. № 12. 78. DOI: https://doi.org/10.1186/1472-6920-12-78.
4. Mthembu T. G., Wegner L., Roman N. V. Teaching spirituality and spiritual care in health sciences education: a systematic review. African Journal for Physical Activity and Health Sciences. 2016. № 22. P. 1036–1057.
5. Nahardani S. Z., Ahmadi F., Bigdeli S. et al. Spirituality in medical education: a concept analysis. Med Health Care and Philosophy. 2019. № 22. P. 179–189. DOI: https://doi.org/10.1007/s11019-018-9867-5.
6. Puchalski C., Ferrell B., Virani R. et al. Improving the quality of spiritual care as a dimension of palliative care: the report of the Consensus Conference. Journal of Palliative Medicine. 2009. № 12 (10). P. 885–904. DOI: https://doi.org/10.1089/jpm.2009.0142.
7. Sawatzky R., Pesut B. Attributes of spiritual care in nursing practice, Journal of Holistic Nursing. 2005. № 23 (1), 19–33. DOI: http://dx.doi.org/10.1177/0898010104272010, PMid: 15665264.
8. Офіційний сайт Всесвітньої організації охорони здоров’я URL: https://www.who.int/data/gho/data/major-themes/health-and-well-being (дата звернення: 29.10.22).